

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/13/10/95

FUNKCJONOWANIE DOMU: PODZIAŁ OBOWIĄZKÓW, OBCIĄŻENIA, POMOC

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Sposób funkcjonowania domu, panujący w nim podział obowiązków, obciążenia z którymi musi się uporać część rodzin w swoim codziennym życiu oraz rodzaj pomocy, z której przy rozwiązywaniu swoich problemów korzystają, są odbiciem nie tylko panujących obyczajów i wzorów kulturowych, ale również sytuacji ekonomicznej rodzin oraz jakości i sposobu funkcjonowania istniejącego systemu świadczeń społecznych i instytucji powołanych do niesienia pomocy¹.

Podział obowiązków

Podział ról i obowiązków w małżeństwie. Model tradycyjny² i partnerski³. Podział ten istnieje zarówno na poziomie wyobrażeń o najlepszym według respondentów układzie małżeńskim, jak i w opisie ich codziennego funkcjonowania.

Ze względu na akceptację tradycyjnego bądź partnerskiego modelu rodziny, badani dzielą się na dwie zbliżone liczebnie grupy. Tradycyjny podział ról w małżeństwie aprobuje 42% respondentów, za partnerskim układem w małżeństwie opowiada się zaś 35% ankietowanych.

Pozostali badani (22%) akceptują pracę zawodową kobiet, pod warunkiem jednak, że będą się one mniej angażowały w pracę, a więcej czasu poświęcą domowi.

¹ Badanie "Moja rodzina" - sfinansowane przez Program "Reformy Polityki Społecznej", działający pod auspicjami Instytutu Nauk o Człowieku w Wiedniu (grant The Pew Charitable Trusts) - zrealizowano 10-20 września '94 na adresowo-losowej próbie dorosłych mieszkańców Polski, mających na utrzymaniu przynajmniej 1 dziecko poniżej 19 roku życia (N=1222).

² Model tradycyjny - jedynie mąż pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, żona zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci, organizacją życia towarzyskiego rodziny itp.

³ Model partnerski - mąż i żona mniej więcej tyle samo czasu przeznaczają na pracę, oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi.

Zwolennikami tradycyjnego modelu rodziny są częściej mężczyźni (55%) niż kobiety (34%), które z kolei częściej (42%) niż mężczyźni (25%) preferują partnerski układ w małżeństwie. Osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (odpowiednio 46% i 47%), a także robotnicy częściej niż pozostali opowiadają się za tradycyjnym podziałem ról w rodzinie. Natomiast partnerski model znajduje najwięcej zwolenników wśród osób z wykształceniem wyższym (42%), mieszkańców dużych miast (42%) i najmłodszych respondentów (50%). Powyższe preferencje nie mają związku z dochodami i oceną warunków materialnych.

Między wyobrażeniami o najlepszym dla rodziny układzie małżeńskim a rzeczywistością istnieją pewne rozbieżności. Po pierwsze, oba modele rodziny - tradycyjny i partnerski - są realizowane w mniejszym stopniu niż życzyliby sobie tego badani.

Tabela 1

w procentach

Stosunek respondentów do poszczególnych modeli	Modele małżeństwa		
	tradycyjny	mieszany ⁴	partnerski
Akceptacja ⁵	42	22	35
Realizacja ⁶	26	26	24

Po drugie, w odmienny sposób mogą one dotyczyć mężczyzn i kobiet. W przypadku modelu tradycyjnego, mężczyźni w większym stopniu mają prawo czuć się zawiedzeni, ponad połowa ich bowiem preferuje takie małżeństwa, w których jedynie mąż pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, a żona zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci. Natomiast w rzeczywistości ten model małżeństwa realizuje 28% mężczyzn. Model partnerski preferuje 42% kobiet, a realizuje go w życiu 22%.

⁴ Model mieszany - zarówno mąż, jak i żona pracują zawodowo, mąż poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona zaś oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci.

⁵ Akceptacja - wskazanie, jaki model jest najlepszy dla rodziny.

⁶ Realizacja - wskazanie modelu, który opisuje sytuację w rodzinie respondenta.

Warto jednak podkreślić, iż mimo tych rozbieżności 62% kobiet - zwolenniczek partnerskiego dzielenia z mężem obowiązków zawodowych i rodzinnych funkcjonuje właśnie na takich zasadach. Podobnie 67% mężczyzn preferujących wyraźny podział ról społecznych między kobiety i mężczyzn funkcjonuje w takim właśnie układzie małżeńskim. Tradycyjny model realizuje 56%, a model partnerski 54% deklaracyjnych zwolenników tych rozwiązań.

Rozbieżności między preferowanym a realizowanym modelem życia małżeńskiego w mniejszym stopniu dotyczą sympatyków modelu mieszanego, w którym zarówno mąż, jak i żona pracują zawodowo, mąż poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona zaś zajmuje się ponadto prowadzeniem domu, wychowaniem dzieci (odpowiednio 22% i 26%).

Trzeba szczególnie zwrócić uwagę na zjawisko odwrócenia tradycyjnego podziału ról między żonę i męża, które jest bezpośrednio związane z sytuacją na rynku pracy i istniejącym bezrobociem. Okazało się, że w 7% rodzin kobieta pracuje i zapewnia rodzinie dochody, podczas gdy mąż zajmuje się prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci. Taka sytuacja nie zyskała akceptacji żadnego z respondentów, gdy pytaliśmy ich o wyobrażenia na temat najlepszego dla rodziny układu małżeńskiego.

Związkiem z ekonomicznymi realiami naszego życia, wymuszaniem przez nie podziału obowiązków, można też zapewne częściowo tłumaczyć fakt, że w praktyce partnerski układ ról w rodzinie realizują (tak samo lub częściej niż pozostali) przedstawiciele tych grup społecznych, które najrzadziej ten model akceptują: robotnicy, badani z wykształceniem podstawowym, a także osoby starsze.

W przypadku realizacji modelu partnerskiego możemy mówić o tendencji do współwystępowania z nim świadomościowych elementów o charakterze pragmatycznym. Dominuje zdecydowane zadowolenie z małżeństwa (53% przy średniej 44% dla całej badanej zbiorowości). W dużym stopniu oparte jest ono prawdopodobnie na bardzo wysokiej ocenie współdziałania małżonka w prowadzeniu gospodarstwa domowego (95%). Nie towarzyszy temu ani szczególne zadowolenie z dzieci, ani - co przede wszystkim intryguje - zadowolenie z wykorzystania swoich talentów i możliwości, czemu, jak można podejrzewać, powinien sprzyjać partnerski układ małżeński. Jest ono natomiast najwyższe wśród osób realizujących mieszany model małżeństwa.

Obciążenie pracą zawodową i pracami dodatkowymi. W opinii respondentów łączne dzienne obciążenie pracą zawodową, pracami dodatkowymi i dojazdami do nich wynosi średnio 10 godzin. Tyle samo czasu przebywają poza domem z tego właśnie powodu współmałżonkowie respondentów. Nie ma żadnych istotnych różnicowań tej średniej. Trochę krócej (9 godz.) obciążone pracą są kobiety, badani w wieku 24-34 lata i osoby z wykształceniem średnim i wyższym. Najdłużej natomiast pracują rolnicy i prywatni przedsiębiorcy (średnio po 11 godz.). Bezrobotni przeznaczają na pracę przeciętnie 8 godzin dziennie, a ich współmałżonkowie - 10. W kontekście tej informacji powinniśmy chyba raczej mówić o osobach nigdzie oficjalnie nie zatrudnionych niż korzystać z terminu "bezrobotni".

Szczególną uwagę zwraca brak zależności między oceną własnej sytuacji materialnej (zła, średnia, dobra) a średnią liczbą przepracowanych godzin. We wszystkich przypadkach wynosi ona 10 godzin.

Podobny brak zależności obserwujemy między dochodami na jedną osobę w rodzinie a średnią liczbą przepracowanych godzin: przy dochodach poniżej 750 tys. zł⁷ i powyżej 2250 tys. zł wynosi ona 10 godzin.

Trudna sytuacja finansowa rodzin powoduje, że w części z nich respondenci (16%) i ich współmałżonkowie (14%) muszą podejmować dodatkowe prace. Średnie tygodniowe obciążenie nimi jest podobne w przypadku respondentów oraz ich współmałżonków i wynosi 12 godzin. Mężczyźni poświęcają na nią 14 godzin tygodniowo, kobiety - 10.

Najwięcej czasu na pracę dodatkową przeznaczają pracownicy fizyczno-umysłowi (26 godz.) i prywatni przedsiębiorcy (22 godz.), mieszkańcy miast od 20 do 100 tys. ludności (17 godz.), osoby z wykształceniem zawodowym (16 godz.), badani, których dochód na jedną osobę w rodzinie wynosi 750-1249 tys. zł (15 godz.), bezrobotni (15 godz.).

⁷ Wszystkie kwoty podano w starych złotych.

Udział współmałżonka w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Respondenci rzadko deklarują, że udział współmałżonka w prowadzeniu gospodarstwa domowego jest niewystarczający. Takie odczucie ma 15% ankietowanych, ale jednocześnie ponad jedna trzecia tej grupy usprawiedliwia partnera podając jako powód tego stanu rzeczy zmęczenie, przepracowanie lub konieczność podejmowania dodatkowej pracy, które wykluczają możliwość włączenia się do prac domowych.

Wyraźne uzasadnienia deklarowanych ujemnych ocen udziału współmałżonka w prowadzeniu gospodarstwa domowego podaje 44% grupy niezadowolonych. Znajdujemy tutaj stwierdzenia mówiące o: "uchylaniu się od obowiązków domowych", "unikaniu opieki nad dzieckiem", "obawach przed zostaniem pantoflarzem".

O nierównomiernym obciążeniu obowiązkami związanymi z prowadzeniem domu częściej mówią kobiety (23%) niż mężczyźni (5%), najczęściej osoby w wieku 35-44 lata (19%), respondenci z wykształceniem wyższym (22%). Przypomnijmy, że są to te same kategorie ankietowanych, wśród których odnotowano najwięcej zwolenników partnerskiego modelu małżeństwa.

Podejmowanie decyzji. Sposób dysponowania pieniędzmi w budżecie domowym jest pośrednią informacją o "strukturze władzy" panującej w rodzinie. Z odpowiedzi na pytania, kto "trzyma kasę" w Pana(i) rodzinie, kto dysponuje pieniędzmi w budżecie domowym dowiedzieliśmy się, że w 9% rodzin - mężczyzna, w 45% rodzin - kobieta, natomiast wspólnie podejmuje decyzje 45% małżeństw.

Innymi słowy, jednoosobowe decyzje zapadają w 54% badanych rodzin. W roku 1982 było tak w przypadku 82% rodzin miejskich⁸. Dość znacznie wzrosła zatem liczba rodzin zarządzanych przez "kolektywną głowę domu". Taka opinia jest tym bardziej uzasadniona, że wspólne zarządzanie finansami rodzinnymi jest szczególnie popularne wśród rolników (66%), nie

⁸ Badania ankietowe pt. "Warunki życia i potrzeby społeczeństwa polskiego" przeprowadzone przez IFiS PAN w 1982 roku, pod kierunkiem L. Beskid.

uwzględnionych w badaniu z 1982 roku. Ponadto wśród prywatnych przedsiębiorców, osób z wyższym wykształceniem, respondentów w wieku 24-34 lata i - co zaskakujące - w grupie małżeństw realizujących model mieszany.

Z tego wspólnego zarządzania domową "kasą" wyłączone są codzienne zakupy żywności, środków piorących, zeszytów dla dzieci. W większości rodzin (68%) takie decyzje podejmują wyłącznie żony. Z tej tendencji "wyłamują się" - jako jedyna kategoria - najmłodszy małżonkowie (do 24 roku życia), w ich rodzinach bowiem codzienne sprawunki (być może ze względu na ograniczenia wynikające z posiadania małych dzieci) najrzadziej znajdują się wyłącznie w gestii kobiet (42%).

Kolektywne dysponowanie finansami rodziny występuje wówczas, kiedy małżeństwo podejmuje decyzje o większych wydatkach, np. na zakup telewizora, pralki (78%). Częstość wspólnego podejmowania decyzji finansowych spada wraz ze wzrostem wielkości miejsca zamieszkania respondentów. Warto tutaj chyba przypomnieć o największej powszechności wspólnego zarządzania domową kasą wśród rolników.

Tabela 2. Miejsce zamieszkania a sposób podejmowania decyzji finansowych
w procentach

Wielkość miejscowości	Kolektywne podejmowanie decyzji finansowych
Wieś	78
Miasto do 20 tys. ludności	75
Miasto od 21 do 100 tys.	73
Miasto od 101 do 500 tys.	72
Miasto 501 tys. i więcej	68

W sposób wyraźny wspólnemu podejmowaniu decyzji finansowych sprzyja ocena własnej sytuacji finansowej jako dobrej (81%, odpowiednio 63% w grupie oceniającej swoją sytuację jako złą) i wyższe wykształcenie (82%).

Dość powszechnym oświadczeniom o wspólnym podejmowaniu decyzji finansowych towarzyszą deklaracje o współdecydowaniu małżonków również w innych sprawach rodzinnych: wychowywaniu dzieci (72%), spędzaniu wolnego czasu (73%), spotkaniach rodzinnych, towarzyskich (75%).

Wspólnemu podejmowaniu decyzji we wszystkich wspomnianych kwestiach zdecydowanie sprzyja wiek (24-34 lata), wyższe wykształcenie, ocena własnej sytuacji materialnej jako dobrej i - podobnie jak w przypadku decyzji finansowych - fakt, że się jest prywatnym przedsiębiorcą, rolnikiem, a w mniejszym stopniu - robotnikiem wykwalifikowanym.

Obciążenia i pomoc

Instytucjonalna pomoc wspierająca funkcjonowanie rodziny i gospodarstwa domowego. Badane rodziny są w dużym stopniu samowystarczalne. Prawie całkowicie wykonują we własnym zakresie nie tylko takie prace, jak: pranie bielizny (96%) i odzieży (86%), sprząatanie (99%), gruntowne porządki (99%), ale także remonty i odnawianie mieszkań (72%) oraz naprawy sprzętu gospodarstwa domowego (29% napraw całkowicie we własnym zakresie, a 47% przy częściowym korzystaniu z usług).

Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja, gdy pytamy o formy pomocy, z jakiej korzystają respondenci mający dziecko w wieku do 10 lat i pracujący zawodowo. W 50% rodzin rodzice są samowystarczalni; dzieckiem (dziećmi) opiekuje się badany (18%) lub jego współmałżonka (32%), w 23% rodzin opiekę nad dzieckiem sprawują dziadkowie, a w 16% - inne osoby z rodziny, sąsiedzi, koleżanki, wynajęte opiekunki, starsze dzieci.

Ze żłobków, przedszkoli, świetlic korzysta 10% rodzin. Wydaje się, że może to być przede wszystkim związane z lepszą sytuacją materialną rodzin. Mówią o tym informacje zawarte w tabeli 3.

Tabela 3. Sytuacja finansowa a korzystanie ze żłobków, przedszkoli, świetlic
w procentach

Dochody na osobę w rodzinie	Odsetek rodzin korzystających z instytucji wychowawczo-opiekuńczych
Poniżej 750 tys.	3
750-1249 tys.	3
1250-1740 tys.	13
1750-2249 tys.	16
2250 tys. i powyżej	19

O równie wyraźnych tendencjach możemy mówić w przypadku związku między korzystaniem z instytucji wychowawczo-opiekuńczych a wykształceniem rodziców.

Tabela 4. Wykształcenie rodziców a korzystanie ze żłobków, przedszkoli, świetlic
w procentach

Wykształcenie	Odsetek rodzin korzystających z instytucji wychowawczo-opiekuńczych
Podstawowe	3
Zasadnicze zawodowe	11
Średnie	12
Wyższe	18

Powyższe dane wskazują na swoisty elitaryzm instytucji, których głównym zadaniem jest nie tylko pomoc w zapewnieniu fachowej opieki nad dziećmi pracujących rodziców. Podkreślić należy, że instytucje te przez współpracę z rodzicami mogą współdziałać w kształtowaniu właściwych procesów wychowawczych, stwarzać warunki maksymalnie korzystne dla prawidłowego rozwoju dzieci i - co może najważniejsze - pomagać w wyrównywaniu szans życiowych dzieci pochodzących z rodzin "z problemami", a takie znajdują się w każdej grupie społecznej.

Korzystanie ze świadczeń socjalnych i usług instytucji opiekuńczych. Wśród świadczeń, z których korzystały badane rodziny, dominują dwie ich formy - zasiłki dla bezrobotnych, które w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie dostawało 18% ankietowanych i pomoc finansowa (jednorazowa lub okresowa) z ośrodków pomocy społecznej, którą w analogicznym okresie otrzymało 17% respondentów. Z zasiłku pielęgnacyjnego na chore, niepełnosprawne dziecko korzystało 5% rodzin, a z podobnego zasiłku na dorosłą, niepełnosprawną lub niedołążną osobę - 2%.

Możemy mówić o dość znacznym uzupełnianiu się tych świadczeń (35% osób otrzymujących zasiłek dla bezrobotnych równocześnie uzyskiwało pomoc finansową z różnych źródeł), a także o "społeczno-terytorialnej" mapie korzystania z tych właśnie form pomocy, jako że zarysowały się pewne zróżnicowania regionalne.

Tabela 5. Odsetek korzystających ze świadczeń socjalnych

w procentach

Region	Forma świadczeń	
	zasiłek dla bezrobotnych	pomoc finansowa
Północny	22	24
Zachodni	23	22
Środkowozachodni	21	23
Środkowy	19	14
Wschodni	13	17
Południowo-wschodni	14	10
Południowo-zachodni	15	11

Najwięcej respondentów korzystających z obu form instytucjonalnego wsparcia znajduje się w grupie osób do 24 roku życia. Spośród nich 32% korzysta z zasiłku dla bezrobotnych i 23% z pomocy finansowej, podczas gdy odpowiednie proporcje w kategorii wieku powyżej 50 lat wynoszą 10% i 12%. Natomiast wśród grup zawodowych najczęściej z zasiłku korzystają robotnicy niewykwalifikowani (30%), a najrzadziej - kadra kierownicza, inteligencja (7%).

Prawie jedna trzecia rodzin otrzymujących zasiłek dla bezrobotnych dysponuje dochodami poniżej 750 tys. złotych na osobę. Zrozumiałe, że jeszcze bardziej dramatycznie przedstawia się sytuacja finansowa tych, którzy korzystają z finansowego wsparcia ośrodków pomocy społecznej.

Tabela 6. Odsetek osób korzystających z zasiłków dla bezrobotnych i pomocy finansowej w poszczególnych kategoriach dochodu

w procentach

Dochód na osobę w rodzinie	Forma świadczeń	
	zasiłek dla bezrobotnych	pomoc finansowa
do 750 tys. zł	29	42
750-1249 tys. zł	22	25
1250-1749 tys. zł	18	10
1750-2249 tys. zł	15	4
2250 tys. zł i powyżej	4	4

Z form pomocy organizowanej przez Kościół, np. wyjazdów wakacyjnych dzieci, kursów zawodowych, opieki nad chorymi, pomocy rzeczowej lub finansowej, korzystało 1% badanych. Najczęściej pomoc ta była związana z wypoczynkiem wakacyjnym dzieci i młodzieży.

Pozainstytucjonalne formy wzajemnego wsparcia. Odpowiedzi na pytania, czy respondenci udzielają wsparcia rodzinie lub osobom spoza jej kręgu i otrzymują od nich pomoc finansową, w opiece nad dziećmi, w pielęgnowaniu osób chorych i niesprawnych, robieniu zakupów, pozwalają w przybliżeniu określić kierunek "przepływu" tej pomocy. Przede wszystkim wydaje się, że badani więcej "biorą" niż "dają", ponadto korzystający z niej są bardziej zróżnicowani niż ci, od których ją otrzymują.

Tabela 7

w procentach

Rodzaj pomocy:	Odsetki osób	
	udzielających pomocy	otrzymujących pomoc
- finansowa	14	22
- w opiece nad dziećmi	15	28
- w pielęgnowaniu osób chorych	9	5
- w załatwianiu codziennych spraw	15	11

Wsparcie finansowe udzielane jest głównie rodzeństwu (27%), rodzicom i teściom (25%), dzieciom (18%) oraz sąsiadom, koleżankom (14%), pomoc w opiece nad dziećmi zaś -dzieciom rodzeństwa respondentów (32%), wnukom (23%) bądź dzieciom sąsiadek i koleżanek (23%). Z pomocy w pielęgnowaniu chorych i niesprawnych korzystają głównie rodzice i teściowie (65%), podobnie zresztą jak z pomocy w zakupach i załatwianiu codziennych spraw (61%). W dużym stopniu z tej właśnie formy wsparcia korzystają sąsiedzi i koleżanki (19%). Zwraca uwagę kategoria osób z wyższym wykształceniem, która na cztery uwzględnione w pytaniu formy wsparcia najczęściej pomagała w trzech przypadkach.

Niezależnie od rodzaju pomocy otrzymywanej przez respondentów - finansowej (90%), opieki nad dziećmi (80%), pomocy w czasie choroby (65%) - udzielają jej głównie rodzice i teściowie.

Wzajemna pomoc ma miejsce w przypadku opieki nad dziećmi - 33% badanych deklarujących, że pomagają komuś z rodziny lub spoza niej, doświadcza takiej pomocy od innych.

Dość często udzielane innym wsparcie dotyczy więcej niż jednej sfery życia:

- ◆ 52% osób pomagających w pielęgnowaniu chorych robi równocześnie zakupy,
- ◆ 26% osób wspierających finansowo innych pomaga zarazem w pielęgnowaniu osób chorych i niesprawnych,
- ◆ 24% tych, którzy pomagają w opiece nad dziećmi pielęgnuje również osoby chore i niesprawne,
- ◆ 20% respondentów udzielających innym pomocy finansowej, pomaga również w opiece nad dziećmi.

★

★ ★

Wiele wskazuje na to, że współczesna polska rodzina jest "obciążonym amortyzatorem przemian społecznych"⁹. Trudna sytuacja finansowa wielu rodzin oraz reguły rynku pracy mogą przyspieszyć krystalizowanie się partnerskiego sposobu funkcjonowania małżeństw, rozumianego jako względnie równomierny podział obowiązków zawodowych i rodzinnych między współmałżonków. Minimalna pomoc instytucji opiekuńczych i opiekuńczo-wychowawczych może pełnić podobną funkcję "wymuszania" partnerstwa, pod jednym wszakże warunkiem, że małżeństwa nadal będą mogły liczyć na dotychczasowe wsparcie innych członków rodziny.

Można się jednak zastanawiać, czy taki pragmatyczno-instrumentalny rodowód partnerskiego sposobu funkcjonowania małżeństw wystarczy, aby dokonała się zmiana kulturowa, rozumiana tutaj jako akceptacja i realizacja tego wzoru, nawet wówczas, gdy wymuszające go warunki życia się zmieniają.

⁹ H. Domański, K. Janicka, A. Firkowska-Mankiewicz, A. Titkow, *Spółczesność bez reguł*, w: *Spółczesność w transformacji*, red. A. Rychard, M. Federowicz, IFiS PAN, Warszawa 1993.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Którą z podanych niżej sytuacji uważa Pan(i) za najlepszą dla rodziny? 1 - Jedynie mąż pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, żona zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci, organizacją życia towarzyskiego rodziny itp.; 2 - Zarówno mąż, jak i żona pracują zawodowo, mąż poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona zaś oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci; 3 - Mąż i żona mniej więcej tyle samo czasu przeznaczają na pracę, oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi (%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	43	22	35	1205
Płeć				
Mężczyźni	55	20	25	493
Kobiety	34	24	42	711
Wiek				
do 24 lat	29	21	50	66
25-34	40	21	39	345
35-44	45	23	33	537
45-54	43	25	33	202
55 lat i więcej	57	18	25	51
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	28	33	440
Miasto do 20 tys.	47	20	33	143
od 21 do 100 tys.	46	19	35	235
101-500 tys.	45	19	36	262
501 tys. i więcej mieszk.	37	21	42	124
Region				
Północny	34	21	45	148
Zachodni	53	21	26	126
Środkowo-zachodni	50	14	36	180
Środkowy	38	27	35	207
Wschodni	32	26	43	149
Południowo-wschodni	48	22	30	189
Południowo-zachodni	43	25	32	206
Wykształcenie				
Podstawowe	46	21	33	291
Zasadnicze zawodowe	47	20	33	402
Średnie	40	24	37	410
Wyższe	27	30	42	102
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	32	29	39	114
Prac. umysł. niż. szczebla	30	26	45	172
Pracownicy fiz.- umysł.	38	23	39	108
Robotnicy wykwalifikowani	51	16	32	208
Robotnicy niewykwalifik.	54	17	29	112
Rolnicy	32	37	32	120
Prywatni przedsiębiorcy	51	19	31	85
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	50	17	33	109
Bezrobotni	45	19	36	73
Gospodynie domowe i inni	47	22	31	100
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	41	19	40	168
750 tys. - 1249 tys.	46	20	33	325
1250 tys. - 1749 tys.	41	26	33	280
1750 tys. - 2249 tys.	42	22	36	208
2250 tys. i powyżej	40	24	35	205
Ocena własnych war. mater.				
Złe	48	20	32	343
Średnie	41	21	38	566
Dobre	40	28	32	292
Zainteresowanie polityką				
Duże	35	27	38	127
Średnie	46	20	35	570
Małe lub żadne	41	24	35	507
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	53	18	29	34
Raz w tygodniu	42	23	35	725
Kilka razy w roku	45	21	34	347
W ogóle nie uczestniczy	40	24	36	97
Poglądy polityczne				
Lewica	45	22	33	240
Centrum	42	21	37	401
Prawica	47	22	30	184
Trudno powiedzieć	40	24	36	380

Tabela 2. Która z tych sytuacji najlepiej opisuje Pana(i) rodzinę? 1 - Jedynie mąż pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, żona zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci, organizacją życia towarzyskiego rodziny itp.; 2 - Jedynie żona pracuje, zarabiając wystarczająco na zaspokojenie potrzeb rodziny, mąż zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci, organizacją życia towarzyskiego rodziny itp.; 3 - Zarówno mąż, jak i żona pracują zawodowo, mąż poświęca więcej czasu na pracę zawodową, żona zaś oprócz pracy zawodowej zajmuje się prowadzeniem domu, wychowywaniem dzieci; 4 - Mąż i żona mniej więcej tyle samo czasu przeznaczają na pracę, oboje w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi (%)

	1	2	3	4	Inny sposób	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	7	26	24	15	3	1209
Płeć							
Mężczyźni	28	7	27	27	8	3	500
Kobiety	25	6	25	21	20	3	708
Wiek							
do 24 lat	35	6	27	14	18	0	66
25-34	34	5	25	22	11	3	345
35-44	23	7	29	23	15	3	541
45-54	18	7	22	30	19	3	201
55 lat i więcej	19	10	17	31	21	2	52
Miejsce zamieszkania							
Wieś	25	6	30	25	12	2	443
Miasto do 20 tys.	24	10	23	27	15	1	142
od 21 do 100 tys.	25	8	24	24	16	3	237
101-500 tys.	29	6	24	18	20	4	265
501 tys. i więcej mieszk.	26	5	25	29	12	2	121
Region							
Północny	27	3	25	21	21	3	147
Zachodni	24	6	21	18	29	2	127
Środkowozachodni	28	6	21	28	13	3	179
Środkowy	25	5	28	26	14	2	207
Wschodni	20	9	30	24	14	3	152
Południowo-wschodni	25	9	29	25	10	2	190
Południowo-zachodni	30	7	28	22	9	4	207
Wykształcenie							
Podstawowe	26	6	21	24	20	3	293
Zasadnicze zawodowe	31	8	23	23	12	3	399
Średnie	22	7	29	24	15	3	415
Wyższe	18	3	43	26	9	1	102
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	14	4	39	27	15	1	114
Prac.umysł.niż.szczebla	14	7	32	29	17	2	174
Pracownicy fiz.- umysł.	25	7	26	24	14	4	107
Robotnicy wykwalifikowani	30	7	21	26	13	2	210
Robotnicy niewykwalifik.	27	8	21	21	18	4	112
Rolnicy	7	3	54	31	3	2	122
Prywatni przedsiębiorcy	19	3	40	33	5	1	86
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	24	17	8	21	26	4	106
Bezrobotni	38	8	4	12	28	9	74
Gospodynie domowe i inni	73	0	7	3	14	3	100
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 750 tys.zł	25	7	20	16	25	7	170
750 tys. - 1249 tys.	32	8	17	21	19	3	326
1250 tys. - 1749 tys.	29	8	26	24	12	1	280
1750 tys. - 2249 tys.	22	6	30	29	10	2	207
2250 tys. i powyżej	16	2	43	29	7	2	207
Ocena własnych war. mater.							
Złe	23	11	16	18	26	6	347
Średnie	27	5	27	27	12	2	566
Dobre	28	4	36	25	7	1	292
Zainteresowanie polityką							
Duże	18	7	37	26	10	2	128
Średnie	27	6	25	27	12	3	577
Małe lub żadne	26	7	24	20	19	3	503
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	36	6	21	15	18	3	33
Raz w tygodniu	27	6	26	25	13	3	726
Kilka razy w roku	26	5	28	21	17	3	351
W ogóle nie uczestniczy	14	13	22	29	19	3	97
Poglądy polityczne							
Lewica	22	7	28	24	16	3	241
Centrum	30	5	28	24	10	2	401
Prawica	27	7	31	22	12	1	186
Trudno powiedzieć	23	7	21	24	20	4	381

Tabela 3. Kto obecnie najczęściej zajmuje się Pana(i) małym dzieckiem/dziećmi, kiedy wychodzi Pan(i) z domu do pracy? 1 - Respondent; 2 - Mąż/żona respondenta; 3 - Dziadkowie; 4 - Żłobek, przedszkole, świetlica; 5 - Inne osoby (sąsiedzi, ktoś z rodziny, wynajęta opiekunka, rodzeństwo etc.);

(%)

	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	18	32	23	10	16	680
Płeć						
Mężczyźni	7	57	17	9	10	287
Kobiety	27	14	27	12	21	392
Wiek						
do 24 lat	26	21	30	9	13	53
25-34	18	33	25	13	11	307
35-44	17	31	22	9	22	268
45-54	27	44	7	7	16	45
55 lat i więcej	0	0	25	0	75	4
Miejsce zamieszkania						
Wieś	17	34	26	3	20	250
Miasto do 20 tys.	13	36	20	14	18	80
od 21 do 100 tys.	19	32	22	14	13	138
101-500 tys.	18	31	22	14	15	136
501 tys. i więcej mieszk.	29	25	21	17	8	76
Region						
Północny	9	34	22	9	26	77
Zachodni	26	36	19	7	13	70
Środkowo-zachodni	13	37	26	12	13	95
Środkowy	17	34	21	12	16	112
Wschodni	14	35	25	7	19	96
Południowo-wschodni	22	23	26	12	18	113
Południowo-zachodni	26	30	21	13	10	117
Wykształcenie						
Podstawowe	22	35	15	3	24	127
Zasadnicze zawodowe	17	39	21	11	12	242
Średnie	20	26	27	12	16	245
Wyższe	9	24	30	18	18	66
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	9	27	27	19	19	70
Prac. umysł. niż. szczebla	11	23	29	17	20	96
Pracownicy fiz.- umysł.	15	28	27	18	12	74
Robotnicy wykwalifikowani	6	53	19	9	13	134
Robotnicy niewykwalifik.	23	36	15	5	21	66
Rolnicy	9	37	35	0	19	75
Prywatni przedsiębiorcy	5	36	30	14	14	56
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	54	17	4	4	21	24
Bezrobotni	41	26	18	3	13	39
Gospodynie domowe i inni	79	0	5	5	12	43
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 750 tys. zł	21	37	17	3	22	107
750 tys. - 1249 tys.	27	39	17	3	14	176
1250 tys. - 1749 tys.	15	33	21	13	18	164
1750 tys. - 2249 tys.	16	27	29	16	12	116
2250 tys. i powyżej	10	21	36	19	14	104
Ocena własnych war. mater.						
Złe	23	38	15	7	18	192
Średnie	18	33	23	9	17	311
Dobre	14	24	32	18	12	174
Zainteresowanie polityką						
Duże	11	41	16	18	13	61
Średnie	19	33	24	11	14	328
Małe lub żadne	20	30	23	8	19	290
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	37	16	16	16	16	19
Raz w tygodniu	20	31	24	9	17	405
Kilka razy w roku	16	35	22	10	16	203
W ogóle nie uczestniczy	11	36	23	17	13	53
Poglądy polityczne						
Lewica	15	33	28	12	11	123
Centrum	21	34	21	8	16	231
Prawica	12	32	28	10	17	105
Trudno powiedzieć	20	30	20	12	19	221

Tabela 4. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy Pana(i) rodzina korzystała czy też nie korzystała z pomocy finansowej (okresowej, jednorazowej) z pomocy społecznej? (%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	17	83	1220
Płeć			
Mężczyźni	14	86	502
Kobiety	19	81	717
Wiek			
do 24 lat	23	77	66
25-34	17	83	349
35-44	18	82	544
45-54	13	87	205
55 lat i więcej	12	88	52
Miejsce zamieszkania			
Wieś	17	83	447
Miasto do 20 tys.	20	80	143
od 21 do 100 tys.	19	81	238
101-500 tys.	15	85	267
501 tys. i więcej mieszk.	13	87	124
Region			
Północny	24	76	148
Zachodni	22	78	128
Środkowo-zachodni	23	77	182
Środkowy	14	86	210
Wschodni	17	83	152
Południowo-wschodni	10	90	191
Południowo-zachodni	11	89	209
Wykształcenie			
Podstawowe	27	73	293
Zasadnicze zawodowe	18	82	406
Średnie	11	89	417
Wyższe	3	97	104
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	1	99	116
Prac. umysł. niż. szczebla	13	87	175
Pracownicy fiz.- umysł.	15	85	110
Robotnicy wykwalifikowani	21	79	209
Robotnicy niewykwalifik.	26	74	113
Rolnicy	10	90	122
Prywatni przedsiębiorcy	6	94	86
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	23	77	111
Bezrobotni	35	65	75
Gospodynie domowe i inni	22	78	99
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 750 tys. zł.	42	58	172
750 tys. - 1249 tys.	25	75	330
1250 tys. - 1749 tys.	10	90	279
1750 tys. - 2249 tys.	4	96	211
2250 tys. i powyżej	4	96	209
Ocena własnych war. mater.			
Złe	35	65	354
Średnie	12	88	567
Dobre	4	96	295
Zainteresowanie polityką			
Duże	14	86	128
Średnie	14	86	580
Małe lub żadne	20	80	511
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	12	88	34
Raz w tygodniu	16	84	731
Kilka razy w roku	18	82	355
W ogóle nie uczestniczy	19	81	98
Poglądy polityczne			
Lewica	16	84	242
Centrum	11	89	404
Prawica	16	84	187
Trudno powiedzieć	24	76	387

Tabela 5. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy Pana(i) rodzina korzystała czy też nie korzystała z zasiłku dla bezrobotnych?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	18	82	1221
Płeć			
Mężczyźni	19	81	501
Kobiety	18	82	719
Wiek			
do 24 lat	32	68	66
25-34	23	77	350
35-44	16	84	543
45-54	13	87	206
55 lat i więcej	10	90	52
Miejsce zamieszkania			
Wieś	15	85	448
Miasto do 20 tys.	26	74	143
od 21 do 100 tys.	16	84	237
101-500 tys.	21	79	267
501 tys. i więcej mieszk.	16	84	125
Region			
Północny	22	78	148
Zachodni	23	77	128
Środkowozachodni	21	79	182
Środkowy	19	81	211
Wschodni	13	88	152
Południowo-wschodni	14	86	191
Południowo-zachodni	15	85	209
Wykształcenie			
Podstawowe	18	82	295
Zasadnicze zawodowe	22	78	406
Średnie	17	83	416
Wyższe	6	94	104
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	7	93	115
Prac.umysł.niż.szczebla	17	83	175
Pracownicy fiz.- umysł.	18	82	110
Robotnicy wykwalifikowani	24	76	210
Robotnicy niewykwalifik.	30	70	113
Rolnicy	7	93	122
Prywatni przedsiębiorcy	14	86	86
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	9	91	111
Bezrobotni	41	59	75
Gospodynie domowe i inni	18	82	100
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 750 tys.zł	29	71	172
750 tys. - 1249 tys.	22	78	331
1250 tys. - 1749 tys.	18	82	280
1750 tys. - 2249 tys.	15	85	211
2250 tys. i powyżej	4	96	208
Ocena własnych war. mater.			
Złe	25	75	354
Średnie	17	83	569
Dobre	13	87	294
Zainteresowanie polityką			
Duże	14	86	128
Średnie	17	83	580
Małe lub żadne	20	80	512
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	12	88	34
Raz w tygodniu	17	83	732
Kilka razy w roku	19	81	355
W ogóle nie uczestniczy	21	79	98
Poglądy polityczne			
Lewica	22	78	244
Centrum	18	82	403
Prawica	14	86	187
Trudno powiedzieć	18	82	387